

Več pridelkov

Kako je to mogoče

Prehrana je postala prvo in najvažnejše vprašanje. Z vsakim dnem se namreč pojavljajo večje potrebe. Postavlja se zahteva, da se mora na naših kmetijah več pridelati.

Kdo ima skrbeti, da se pridelki povečajo? Za vojsko je odgovoren vojskovodja, za pridelovanje hrane so odgovorni kmetje. Kmetškemu stanu je v današnjih razmerah naložena velika dolžnost, da se briga za najvažnejše vprašanje, za vprašanje prehrane. In na kmetškem stanju bo tudi odgovornost.

Seveda je pa zopet drugo vprašanje, ali v naših razmerah kmet zares more več pridelati. Sama odgovornost za prehrano je ne bi bila taka gonilna moč, da bi kmet porabil res vse prilike in vse sile, da se čim več pridelata. Močnejša sila kot odgovornost je korist. Kmete priganja lastna korist, da čim več pridelajo, ker si s tem pri današnjih visokih cenah zelo povečajo dohodke. Ker se vse dandanes dobro proda in lahko proda, ima kmet zares tem večje koristi od svojega zemljišča, čim več pridelata. Zato pametni kmetje resno tehtajo dandanes vse možnosti, kako bi povečali pridelovanje vsega, kar služi za človeško, pa tudi za živalsko hrano. V sledečem hočemo prav kratko pokazati na glavne tri načine, ki vodijo k povečanju pridelkov.

1. Več pridelkov bomo dosegli z boljšim obdelovanjem zemlje. Za boljše obdelovanje zemlje je pa potrebno boljše orodje in pa kmetijski stroji. Kako je pri nas z orodjem? Zeleznihi plugovi še zelo, zelo manjka. Koliko je vasi, kjer ima večina kmetov še lesené plugé! In potem so posebni plugi za globoko oranje, kar je od časa do časa tudi potrebno. S stroji smo še prav slabo preskrbljeni. Kako malo je danes pri nas v uporabi sejalni stroji! Pa je vendar sejalni stroj važen z dveh vidikov. Prvič seje popolnoma enakomerno in s točno določeno globino, ta-

ko, da je zemlja najbolj enakomerno izrabljena in vse posejano žito enakomerno ob istem času požene. Drugič je pa prihrana na semenu zelo velika. Taki, ki so že poskusili, trdijo, da so prihranili najmanj 30 odstotkov na semenu. Je še cela vrsta drugih strojev, ki nam pomagajo pri boljšem obdelovanju zemlje, ker je človeško delo za tako obdelovanje predrugo in ker daleč ni tako izdatno in natančno, kakor delo stroja. Dobro vemo, da si ne more vsak zase preskrbeti strojev. Kmetije so premajhne, stroji predragi. Ležali bi tudi večji del leta neizkoriščeni. Zato je potrebno, da jih nabavimo v skupnosti, da si ustanovimo strojno zadrugo. Na ta način bo izdelek za stroje za posameznega kmetovalca prav majhen, z delom bodo pa lahko vsi prišli na vrsto, ker moderni stroji hitro delajo.

2. Več pridelkov bomo dosegli z boljšim gnojenjem. Dober kmet se pozna po tem, da dobro pripravi in dobro pognoji njivo. Njiva pravi: »Daj ti meni gnoja, pa ti bom dala pridelkov.« Na naši zemlji, ki je pusta ali ilovnata ali peščena, ne moremo pričakovati skoraj nič od zemlje same, temveč vse le od tega, kaj smo zemlji dali na gnojilih. Seveda je za gnoj težava.

a) Največ so vredna domača gnojila, t. j. hlevski gnoj in gnojnica. Toda domačih gnojil je še zelo malo. Zakaj? Zato, ker nimamo urejenih hlevov. Zato, ker se nam gnojnica še kar vsa izgublja v zemljo ali odteka na vaska pota ali celo v potok. Ureditev hlevov, zgraditev gnojničnih jam je najnujnejša zahteva, če hočemo imeti več gnoja in boljšega gnoja in s tem seveda tudi potem več pridelkov.

b) Posebno važen je v kmetijstvu postal tudi kompost, ki ga prireja dober gospodar na dvorišču v kakem kotu, kjer je najbolj senčno. Koliko pride v gospodarstvu raznih smeti, odpadkov, nečistot! Počistite dvorišče, iztrebite kanale!

Pospravljate drva in ostane žaganje, drobne trščice. Trebite mah z drevja ali s strehe, čistite kurji hlev, iz kuhinje nosi gospodinja pepel in saje. Vse to gre na poseben kup v kotu dvorišča, kjer dober gospodar pripravljá kompost. Tudi kosti so dobre, samo zdrobiti jih je treba prej. Tudi listje in vejičice devljete na kup! Šyveda kamenja, stekla, žice, milnice ne smemo metati na kompost.

c) In naposled še umetna gnojila. Ta so draga in še za denar jih marsikateri krat ni dobiti. So pa za nekatere pridelke zelo potrebna. Danes se že izplača dajati tudi denar za umetna gnojila, ker imajo tudi pridelki tako lepo ceno.

3. Več pridelkov bomo dosegli z uporabo boljšega semena. Kar si sejal, to boš žel. Pri setvi je treba misliti na žetev. Posebno na tri stvari bi pri semenu opozorili.

a) Sejmo čisto žito, ne pa plevela! Žito, ki ga nismo prej na trijerju temeljito očistili od vseh primesi plevela, sploh ne pride vpoštev za setev. Kmet, ki seje neočiščeno žito, je sam sebi škodljivec. Toda, kje ga pa hočem očistiti — bo marsikdo rekel. Vse strojne zadruga imajo dandanes že trijerje. Zelo se izplača trud, da celo par ur daleč peljemo žito zaradi čiščenja na trijerju. Samo, da ne bomo

sejali plevela, ki nam kvari njlvo in zamori žito.

b) Postaja važno zaradi vedno bolj razširjenih škodljivcev, da žito tudi razkužimo, preden ga sejemo. Pojavljajo se škodljivci, katere razmeroma malo poznamo. Koliko ječmena je vsako leto snetljivega, koliko rži od trde sneti! Koliko nam snet škoduje na prosu! Zato napredno kmetijstvo zahteva, da se žito razkuži, preden ga sejemo. Sredstva za razkuženje vam bo preskrbela zadruga. Naprave za razkuženje so lahko preproste, da jih sami napravite. Vzamete kak star, za drugo že neraben manjši sod, in ga uredite na stojala kot pinjo, da se lahko vrti okrog osi. Potem pa denete notri žito in predpisano množino razkuževalnega sredstva in nekaj časa vrtite. Stvar ni tako težka, kot nekateri mislijo. So države, kjer je z zakonom predpisano obvezno čiščenje in razkuževanje semenskega žita.

c) Seme se izrodi, opeša. Zato je treba na gotove čase seme menjati, osvežiti. To lahko napravijo kmetje sami; nekateri namreč znajo res lepo pridelovati izvrstna semenska žita, krompir. Boljše je seveda, če potom zadruga dobijo kmetovalci seme od selekcijske postaje ali iz inozemstva.

Vzreja mlade živine

Sonce, zrak in gibanje so za vsako vrsto živine nujna potreba, brez njih je ne moremo obdržati zdrave. Prav posebno pa to velja za mlado živino. Zaradi tega ne vežimo telet, ampak jim dajmo svobodno gibanje v hlevu in izven hleva. V hlevu naj bodo za teleta pregrajeni posebni prostori — kočiči — z nizkimi jasli, pred hlevom pa telečje tekališče, kamor spuščajmo teleta že prve dni, ako je mirno in ne prehladno vreme. V Nemčiji je poznana takozvana trda reja, kater bistvo obstaja v tem, da dobro in pravilno hranjeno mlado živino navajajo tudi na nepovoljne vremenske razmere in jo s tem utrdijo, da lahko kljubuje ne samo vremenskim nezgodam, ampak tudi vsem zavratnim boleznim, katerim podlega v hlevu držana in slabo hranjena živina. Kjer torej ni možnosti, da bi mlada živina prišla na pašnik, napravimo zanjo vsaj tekališče in jo spu-

ščajmo vanj vsak dan, tudi v zimskem času ji to več koristi, kot škoduje.

Idealno vzrejanje mlade živine pa obstaja samo v krajih, kjer so na razpolago pašniki, zlasti za vzrejanje konj je to nujno potrebno. Goveja tuberkuloza, ki neusmiljeno uničuje v ravninskih nepašniških predelih cele hleve, je v alpskih pašniških predelih nepoznana bolezen. Po odstavitvi se morejo teleta puščati takoj na pašnike, ki naj imajo dobro in mlado pašo. Od začetka se teleta na pašniku samo dobro pregibljejo ter dobijo sonca, kar vpliva povoljno na razvoj zglobov, kosti in kit; sčasoma, ko se naučijo pasti, pa dobijo tudi dobro prehrano, kateri je do prvega leta starosti treba dodajati še krepkih krmil in od časa do časa kuhinjske (živinske) soli, do čim dobijo v paši sami dovolj ostalih, za rast potrebnih sestojin. S pašnikov bomo dobili teleta z globokimi in širokimi

prsmi, močnim hrbtom, pravilnimi in močnimi nogami ter s pravilno in močno razvitimi notranjimi organi (pljuča in srce).

»Čistoča je pol zdravja«, to načelo velja tudi pri živini. Čistimo torej ne samo mlado živino od vseh zajedalcev (uši, zolji itd.) in od prahu vsak dan. Ako čistimo živino vsak dan, prihranimo s tem mnogo na krmi, ker čiščenje s krtačo draži kožo in notranje organe na živahnejše in učinkovitejše delovanje. S čiščenjem se ugotovi živini zdravje ter se poveča odpornost proti boleznim. Nega parkljev pri govedu in kopit pri konjih, je stvar, od katere zavisi pravilen razvoj nog in delovna sposobnost.

To so v kratkem splošna načela, ki naj se jih poslužujemo pri vzreji telet. Če se bomo teh načel pri vzreji tudi držali, bo uspeh viden že po prvem letu; kajti tako oskrbovana živina bo dosegla že v prvem letu starosti skoraj polovično, težo odrasle živine (45 do 50%), v kasnejših letih pa se bo ta uspeh živinorejčeve paznje na njegovo zadovoljstvo še povečal.

Ista osnovna načela, katera naj nam bodo kažipot pri vzreji goveje živine, veljajo tudi za vzrejo žrebca in druge živine. Če hočemo torej dobiti iz žrebca dobrega in lepo grajenega konja, mu pridobimo že v prvem letu primeren razvoj. Tudi za žrebca je najprimernejša hrana mleko — sesa naj celih 5 mesecev. Ako vzrejamo žrebca v hlevu, lahko sicer uporabljamo kobilo za delo, vendar žrebetu ne damo vseh možnosti za pravilen razvoj. Mnogo bolj priporočljiv je način vzreje na pašniku. Tu se prvo poletje prehrani in razvije obenem s kobilami tudi žrebe. Zaradi povoljnih učinkov, katere pokazuje pašniško življenje na razvoj mladega konja, se priporoča, da do uporabe za voz mladi konji prebijejo svoje življenje vsako poletje, do pozne jeseni, na pašnikih. Na pašniku ne potrebuje žrebe nikake posebne krepke krme in tudi čiščenje ter nega kopit navadno odpada, dočim je pri hlevski vzreji treba dati žrebetom ovsu, seno, rudninskih soli, treba jih je čistiti in negovati kopita, od katerih zavisi pravilen razvoj nog in vsa kasnejša sposobnost za delo. Povrh tega je treba žrebca vsak dan izpuščati na prosto — na tekališče, ako ga imamo. Lepega, pravilno grajenega in za delo sposobnega konja si bomo s pravilnim postopanjem v prvih letih vzgojili sami. Lahko pa napravimo iz

žrebca, ki ima vse pogoje, da postane dober konj, za delo slabega in po videzu odvratnega konja...

Ponos kmečkih gospodinj so lepi prašiči, katere pač vzgaja vsaka gospodinja na svoj način. Edine pa so vse v tem, da v čim krajšem času dosežejo pri njih čim večjo težo. Da se ta namen doseže, se moramo tudi pri prascih držati onih načel, ki veljajo za vzrejo druge živine. V mleku najdejo prašički najprirodnejšo in najboljšo hrano. Zato jih pustimo pri svinji 8 do 10 tednov. Svinjo je treba za časa dojenja krmiti s krepkimi krmili, ki naj sestajajo iz zdrobljenega ječmena in kake beljakovinske krme n. pr. laneno seme, razne tropine, seme stročnic itd. Po 3. tednu starosti pripravljamo tudi prašičkom hrano, ki naj sestaja iz 90% žitnega zdroba in 10% ribje moke. Mesto ribje moke lahko uporabljamo tudi posneto mleko in sicer na 1 kg zdroba 1,5 kg mleka. Tako pripravljeno hrano dajemo prašičkom vsak dan trikrat v posebnem koritu. Hrana naj nikdar ne ostaja v koritu, kjer bi se skisala in bi prasci zaradi hrane obolevali. Kot beljakovinska hrana predstavlja posneto mleko pri vzreji prašičev najvažnejšo hrano in naj bo tudi po odstavitvi sestavni del vsakega obroka.

Najlažje je vzrejeti mlade pomladanske prašičke, posebno v krajih, kjer jih spuščajo tudi na pašo. Ako pa jih ne spuščamo na pašo, preskrbimo potrebno tekališče in krmimo mlade prašiče poleg omenjene krepke krme še z mlado svežo lucerno ali deteljo. Tudi mlada trava je primerna, vendar po sestavi malo slabša krma. Nikdar naj ne manjkajo pri vzreji prašičkov tudi rudninske soli. Razume se, da svinjske uši kakor tudi drugi zajedavci ovirajo hitro rast prašičev. Zato je čiščenje prašičkov od zajedavcev in nesnage delo, ki se izplača. Tako oskrbovani in negovani prašički bodo zrastle krepki in odporni proti mnogim boleznim, ki ogražajo našo svinjerejo, obenem pa bodo najboljšo jamstvo za kasnejšo rejo ali debelitev. Naj bodo torej močni, normalno razviti prašički še nadalje ponos naših domov in gospodinj.

S tem je podano samo nekaj osnovnih navodil, katerih naj se držijo živinorejci pri vzreji mlade živine. Za vzrejo živin se ne dajo napraviti nikaki recepti, ker je treba upoštevati razen različnih zahtev živali tudi različne razmere, ki vladajo v poedinih krajih. Nekaj osnov-

na načela veljajo pri vzreji vseh vrst živine in ta načela je treba prilagoditi krajevnim razmeram.

Zavedajmo se, da se pričinja nega mlade živine že v zadnjih mesecih brestosti in naj traja do popolne zrelosti.

Čebelar v jeseni

Zopet smo ob zaključku čebelarkega leta, ko je treba pod izdatki in dohodki potegniti črto in izračunati dobiček ali zgubo. Razen tega pa moramo sedaj tudi določiti, koliko družin bomo pustili čez zimo in kako jih bomo oskrbeli, da bodo zanesljivo in varno prestale nevarnosti zimskih mesecev in prinesle novo življenje v prihodnji pomladi — v novo upanje čebelarških src.

Kadar spregovorimo besedo »jesenska opravila«, nam po navadi vedno stopijo pred oči poznani jesenski opravki, med katere po končani ajdovi paši štejejo tudi odzemanje medu. Razen tega ob tej besedi mislimo na potrebne ukrepe, ki jih je še mogoče izvršiti v mesecu septembru in ki so: preskrba plemenjakov s potrebnimi zimskimi zalogami, zadnji pregled družin glede na število čebel ozir. na njihovo živalnost — kakor pravimo čebelarji — ugotovitev, da je panj v redu glede matice, dokončna razvrstitev panjev za prezimovanje in slični opravki. Čebelarje pa, ki imajo svoje čebele na ajdovih pasiščih, pa čaka še te dni važen opravek, namreč prevoz panjev na stalno mesto domov; šele potem se bo treba lotiti prej naštetih opravkov.

Svoja razmišljanja o glavnih jesenskih opravilih pri čebelah hočemo razvrstiti po časovnem redu in jih obravnavati kakor si sledijo. Preden začnemo, bi radi opozorili naše čebelarje, da so jesenska opravila v čebelnjaku med najvažnejšimi v čebelarškem obratu in jim je treba posvetiti vsr skrb in jih opraviti z največjo vestnostjo. Kajti od jesenskih ukrepov bo odvisno naše čebelarjenje prihodnje leto in naprej. Zato bo umestno, če se z vnmogo poglobimo v navodila, ki bodo sledila, posebno še letos, ko stojimo pred naravnost usodnimi razmerami.

Začnimo s prevažanjem čebel z ajdovih pasišč! Vsi vemo, da je prevažanje danes dokaj neprijetno opravilo, danes, ko ni na razpolago — kot včasih — sodobnih tovornih avtomobilov, s katerimi

hitro razvoj v mladosti naj bo omogočen s pravilnim krmiljenjem in nego, ako hočemo imeti kasneje v blevu dobro razvito, koristno žival; kajti podlago, veličino in trajanje gospodarskih podajanj živine zasidravamo sami v mladi živini.

smo se pri prevažanju kar igrali. Treba bo voza, poslužiti se bomo morali železnice, nato pa spet voza. To bo prekladanja in razkladanja! Zato je še prav posebno važno, da so panji dobro zaprti, da bi se ne pripetila komu kakšna neljuba nesreča.

Družine je treba vsekakor umakniti s pasišč v roku, kakor je določen v uredbi o prevažanju čebel v pašo. Sicer moramo čebelarjem-prevažalcem v čast povedati, da so se večinoma lepo in vestno držali določb o prevozu v pašo. Toda tudi med čebelarji jih imamo, ki so mnenja, da zanje noben predpis nima veljave. Pa so nekateri kljub drugačnim določbam namestili svoje čebele, kjer se jim je zdelo — zlasti tik ob železnici — ter s tem povzročili nered, nesporazume in škodo. To ni prav in enostavno ne gre. Povsod mora vladati neki red in za vse enake pravica. Isto je z umikom čebel s paše. Vsi čebelarji prav dobro vemo, kaj se pravi puščati plemenjake na pasišča po končani ajdovi paši. Saj v bistvu v tem času ni drugega ko ropanje. Kdor bi se izgovarjal, češ, da ima s prevozom take in take stroške in da mora čebele pustiti, da izkoristijo vso pašo, moramo povedati, da je paše na ajdi v normalnih letih konec z malo mašo. Tudi letos ni mnogo drugače. Zato bi morali odsoditi čebelarja-prevažalca kot brezvestnega človeka, če bi pustil čebele več kot teden dni po malem šmarnu na pasišču, ker bi lahko domnevali, da se hoče okoristiti z ropanjem. Prepričani smo pa, da takšnih čebelarjev ni v naši čebelarški družini.

Ko so družine doma in so se umirile, se bo treba lotiti glavne naloge: točno ugotoviti medene zaloge ter pregledati družine glede živalnosti in matice.

Najprvo presodimo družine! Ugotovili bomo, da so po svoji moči dokaj različne. Morda smo različno živalne imeli že v ajdi — sedaj se je razlika še bolj pokazala. Za vsakega pametnega čebelarja mora obveljati preizkušeno načelo, da sla-

biti niso za zimo. Letos bomo imeli ozir. imamo nemara precej šibkih družin. Med ajdovo pašo je namreč zadnji dan avgusta in prve dni septembra pihala hladna burja, zaradi katere je ostalo zunaj cele roje čebel. Žival je izletela na pašo, pa se zaradi hladnega vremena in mrzle sape ni več vrnila. Zato le bodimo pri oceni živalnosti pazljivi in ne puščajmo čez zimo šibkih družinic, čeprav imajo dobre matice. Pridružimo jim take družine, ki tudi niso močne, pa imajo že starejše matice. To bomo letos morali sploh delati še iz drugega, zelo tehtnega razloga — namreč zaradi prepričanih medenih zalog za zimo. O tem bomo pa govorili pozneje.

Jasno je, da je največjo skrb treba obrniti matici, ki nosi v sebi kal za novo življenje v prihodnji pomladi. Stare matice, ki so prekoračile tri leta, sploh ni priporočljivo puščati čez zimo. Najboljše

so letošnje in lanske, med temi pa one, katerih smo se prepričali, da hranijo v sebi dobre lastnosti. Kar pregledujmo uspehe posameznih družin! Imaš dve na videz enako močni družini, pa ti je ena v ajdi prinesla mnogo več od druge. Pa sta bili v isti paši in v povsem enakih okoliščinah. Tu pride do veljave plem, ki ga nosi v sebi matica in samo ona. Imaš med plemenjaki takšne družine, ki bi kar naprej radé rojile, tebi pa ni do rojev, ker bi rad kaj pridelal. Nagnenja k rojenju je v krvi, ki pa teži iz matice v vsoto družino. Ali pa imaš na piki družino, ki sicer ni nič posebnega, a če le odpredš panj, se ti zaprašijo čebele v roke in v nos. Tudi to je v krvi.

O vseh takšnih dejstvih je treba voditi račun, in jeseni, ko kasiramo družine, pustiti za naprej one matice, ki so se v vseh ozirih dobro izkazale, a niso prestare.

Letošnji ljubljanski velesejem

Irgovci in konsumenti naše pokrajine vse premalo poznajo mnogoštevilne izdelke italijanskih industrij, po drugi strani pa starim pokrajinam kraljevine ni zadostno znana proizvajalna moč in sposobnost nove pokrajine, bodisi v industrijsko-obrtnem, bodisi v industrijskem proizvodstvu. Ljubljanski velesejem naj torej poda potrošnikom Ljubljanske pokrajine čim popolnejšo sliko italijanske narodne proizvodnje, obiskovalcem iz starih pokrajin pa naj predoči krajevno produkcijo in njene poljedelske, tehnične, industrijske, obrtniške in umetnostne vire ter vse gospodarske značilnosti nove pokrajine.

V tem je posebna važnost letošnjega Ljubljanskega velesejma, ki mu je naloga, da krajevno gospodarsko delavnost učinkovito usmeri gospodarstvu kraljevine. Upoštevajoč vse to, bo velesejem razdeljen v dva dela gospodarstva: industrija in obrt ter kmetijsko. Obe skupini pa bosta ločeni tako, da razstavlja Ljubljanska pokrajina zase, ostale pokrajine pa skupno.

V industrijskem delu bodo italijanske pokrajine razstavile: kovinsko industrijo, najrazličnejše stroje, kmetijske stroje in orodje, kolesa, motorna kolesa, avtomobile, pisalne in računske stroje, fino mehaniko, elektrotehniko, razne instrumen-

te, radijske aparate, peči, štedilnike, športne potrebščine, igrače, tekstilno industrijo, konfekcijo, modo, kožuhovino, usnje in konfekcijo usnja, čevlje, papir, knjige, pisarniške potrebščine, najrazličnejše izdelke bogate kemične industrije, farmacevtske preparate, fotografske potrebščine, razna živila, konzerve, alkoholno industrijo, razni gradbeni materiali, glasbeni instrumente in še mnogo drugega.

Posebej je treba poudariti turistično razstavo, ki bo zelo reprezentativna in namočena v novozgrajeni kupoli, dalje razstavo monopolskega blaga (tobak, sol), razstavo avtomobilskega kluba R. A. C. I., razstavo vseh italijanskih paroplovnih družb in razstavo največjih italijanskih zavarovalnic.

Prav posebno pozornost bo vzbujala velika razstava italijanske umetnostne obrti. Sodeluje 60 razstavjalcev iz sledečih 16 pokrajin: L'Aquila, Ancona, Bari, Bologna, Cagliari, Catania, Firenze, Genova, Lecce, Napoli, Palermo, Rim, Turin, Trst, Benetke in Bolzano. Razstavljena bo keramika, harmonike, zlatnina, čipke, potrebščine za kadilce, kovinski izdelki, ročno vezene preproge, lesni izdelki, ročno tiskane tkanine, izdelki iz terakote in alabastra, izbrani mozaiki, izdelki iz slame, lutke, slikano steklo, filigranska de-

la, slonova kost, korale, kameje, modni izdelki, umetno cvetje, gumbi, torbice, muransko steklo, lesene ovrtnice in keramični izdelki.

V posebnih velikih paviljonih, v obsegu po 400 kvadratnih metrov in več bodo razstavila ministrstva za javna dela, kmetijstvo in promet, goriška pokrajina, tovarne Fiat s svojimi raznimi motorji za zemljo, zrak in vodo, Ital-Viscosa s tekstilnim blagom, Montecatini s kemičnimi izdelki.

Na velesejmu ob Lattermannovem drevoredu bo železniško ministrstvo razstavilo najmodernejše železniške lokomotive in razne potniške vgone. Za ta vlak bodo speljane posebne tračnice od tržaške železniške proge preko Tivolija na velesejem.

To je samo v glavnem podana slika, bo pa še mnogo drugih zanimivosti. Ljubljanska pokrajina bo prikazala vso svojo današnjo industrijsko in obrtniško proizvodnjo. Zlasti naj opozorimo na lesno industrijo in obrt (pohištvo, pete, sodi, vozovi, igrače itd.), tapetništvo, peči, štedilnike, keramiko, tekstilno blago, usnje, konfekcijo usnja in čevlje, kemijo, rudniške produkte, papir, kovinsko in strojno industrijo, elektrotehniko, gradbeni material, živilsko industrijo.

Posebne zaokrožene razstave bodo tvorile obrt, kjer bo razstavljalo večje število obrtnikov najrazličnejše izdelke in pa hišna domača obrt s čipkami, vezeni-nami, ribniško suho robo, lončarstvom, kmečko keramiko, domačimi tekstilnimi izdelki, igračkami itd.

Nemčija bo razstavila kolesa, motorna kolesa, šivalne, pletilne, pisalne, račun-ske, razmnoževalne stroje, stroje za obdelovanje lesa, polnilna peresa, elektro-medicinske aparate, radijske aparate, knjige, kemične proizvode, modne izdelke.

Poljedelsko udejstvovanje starih pokrajin kraljevine bo prišlo na letošnjem Ljubljanskem velesejmu do zelo vidnega

izraza. Nacionalna zveza pokrajinskih združenj poljedelcev iz Rima bo razstavila v posebnem oddelku na 160 kv. metrov, med drugim tudi razna semena, konopljo, vino, sadje, grozdje in sir. Italijanska zveza poljedelskih združenj iz Rima bo v posebnem velikem oddelku mimo drugega razstavila tudi razne kmetijske stroje in orodje, razna gnojila, sredstva za zatiranje sadnih škodljivcev, semena, razna živila, sadje in vino. Velik del paviljona goriške pokrajine bo tudi posvečen kmetijstvu. Razstavljeno bo sadje, grozdje, kandirano sadje, vrtnarski pridelki Vipave, marmelada, mlečni proizvodi, vino, okrasno drevje, lepotično zelenje. Posebno pozornost bo gotovo vzbujala obsežna razstava in pokušnja najboljših italijanskih vin. Ta razstava vin bo nameščena v prejšnji veliki sejmski restavraciji, kjer bodo na razpolago tudi dobri mrzli prigrizki in Meinlova črna kava. V posebnem oddelku bo prirejena razstava vseh vrst sira italijanske produkcije, ki bodo občinstvu na pokušnjo in naprodaj. Za ljubitelje sira bo nekaj svojevrstnega, saj je italijanska produkcija sira svetovnoznana.

Kmetijska razstava ljubljanske pokrajine bo prikazala italijanski javnosti stanje svojega kmetijstva in njega važnost v okviru preskrbe v vojni se nahajajoče kraljevine. Imela bo devet oddelkov: Poljedelski, vrtnarski, sadjarski, vinarski s pokušnjo vina, mlekarski, čebelarški s prodajo medu, zdravilna in aromatična zelišča s pokušnjo zdravilnih čajev in likerjev, gobarstvo, male domače živali. Prehranjevalni zavod Visokega komisariata bo prikazal avtarkične možnosti kmetijskih proizvodov ljubljanske pokrajine.

Tako bo letošnji, bogato založeni Ljubljanski velesejem s svojimi novimi, moderni razstavnimi tehnikami ustrežajočimi dvoranami in z lepo urejenim sejmiščem nudil popolnoma novo, zunanje in notranje lice.

Ljudska šola in kmetija

Posebno nam je pri srcu naša kmečka mladež, ko se ji bodo odprla šolska vrata; z njo so nam pa pri srcu naši kmečki domovi, ki so v marsikaterem pogledu ubožali in osireteli zaradi tega, ker naš kmečki oče in naša kmečka mati nista prav gledala na edino šolo, ki je danes

prav za prav odprta širokim množicam kmečkih otrok — na ljudsko šolo.

Ni še dolgo tega, kar smo tudi po deželi slišali celo ploho očitkov, sumničenj, sodb in obsodb o naši ljudski šoli in zlasti o njenem učiteljstvu. Vsevprek smo kritizirali, v nič devali, se pritoževali —

« malokdaj ali pa nikoli nemara nismo resno pomislili, če morda kamenje, ki ga mečemo na druge, ne leti tudi na nas nazaj. Jaz, ki to pišem, nisem ljudskošolski učitelj in nimam nikakor namena braniti učiteljstvo pred marsikaterim opravičenim očitkom; nočem braniti dosedanjih šolskih učnih načrtov, ki niso brez znatnih napak; ne pače mi v glavo, da bi zagovarjal razne »moderne« vzgojne in učne metode, ki spadajo v ropotarnico, čeprav se zdijo od sile »odobne in moderne. Nekaj bi pa rad kljub vsemu temu: povedal bi rad našemu kmečkemu človeku, da je vkljub vsem raznim nedostatom ljudska šola fundament naših kmetij.

Nič preveč nisem zapisal. Le pogledjmol!

1. Ljudska šola je na deželi edino šolsko učilišče za kmečko mladino. Res izvzamemo lahko kmečke predele v bližini mest in trgov, kjer je mogoče mladini obiskovati še meščansko ali kako obrtno ali trgovsko nadaljevalno šolo. Toda takšni kraji so v veliki manjšini. Tudi kmetijske strokovne šole so tako redke, da za izobrazbo širokih plasti kmečkega življa nimajo odločujočega pomena. Preostane res samo ljudska šola.

2. Meščanske, obrtne in trgovske nadaljevalne šole so sicer tudi za kmečko mladino koristne, ker ji nudijo toliko izobrazbe, da se usposobi za ta ali oni nekmečki poklic. Zato učenci ter učenke takšnih šol navadno ne uporabljajo pridobljene izobrazbe za napredek kmečke domačije. Ravno nasprotno! Te šole jih speljujejo od doma. Ne rečem, da je to kaj slabega. Obratno! Saj mora nekaj kmečkih otrok v nekmečke poklice, ker doma ne morejo ostati. Samo to trdim, da so ti otroci za kmetijo po večini zgubljeni. Dom nima od njih drugega, kakor da jim odšteje tako in tako doto...

3. V ljudski šoli se otrok uči marštesa. A če prav preudarimo, bomo morali priznati, da so glavni predmeti ljudske šole za obstoj in napredek kmetije danes naravnost neobhodno potrebni. Branje, pisanje, računanje — okrog tega se vrti ljudska šola. Kje je še človek, ki bi trdil, da tega kmečkemu gospodarju, gospodinji, fantu, dekletu ni treba? Ne glejmo zmeraj nazaj, češ, saj včasih naši očanci in naše matere niso znali ne brati ne pisati, pa so vseeno dobro gospodarili. Saj so tudi nekoč svoje pridelke za drugo blago zamenjavali in ne dejali za denar — pa nikomur ne pade danes v glavo, da

bi hotel ta način trgovanja nazaj. Takrat ni bilo treba bogzna kaj računati. Samo, da si znal oceniti blago. Danes so pa drugi časi. Kako velike zneske so na kmetov račun odnesli kupci in trgovci na primer iz naših gozdov, ker kmet ni bil kos bolj zamotanim računom o merjenju lesa! Koliko so že gospodarsko trpele naše domačije, ker nihče v družini ni znal toliko pisati, da bi napisal kupni dogovor ali testament ali vlogo na oblast! Te reči so delali razni zakotni pisarji največkrat tako, da so zaradi sporov in tožba še naprej služili — kmetije so pa trpele ogromne stroke in neredko prišle na boben.

4. Če bi se otrok magari samo dobro brati naučil v ljudski šoli, bi bila krvavo potrebna za napredek kmetije. Zadnjič smo obširneje pisali o velikanskem napredku na vseh področjih gospodarskega življenja, knjiga in časopis človeka seznanjata z raznimi pridobitvami in ga učita, kako naj sam suče svojo kmetijo, da bo shajal.

5. V ljudski šoli vsak človek dobi neko temeljno znanje, na katero gradi vse ostalo, kar se še nauči. Ljudska šola ni nič manj važna za najučenejše ljudi kakor za najpreprostejšega kmetiča. Le nekaj je razlike: meščanski stanovi ljudsko šolo visoko cenijo in z vso brigo skrbijo, da je dobra in zadosti obširna. Kmečki stan ima pa ljudsko šolo za potrebno zlo in jo bore malo upošteva. Zaveda se sicer, da šola mora biti; nekaj se v naših časih otroci morajo naučiti; a kmetija je pred šolo, krave pasti je važneje ko v šolo iti. Na prvi pogled se res zdj tako. Vendar so ti pojmi napačni. Boljša dota kakor polne kašče in kleti, kakor natrpni hlevi in svinjaki je temeljita osnovna izobrazba tvojih otrok, ki je neobhodni predpogoj za vsakršen gospodarski in splošno življenjski uspeh in napredek.

Neznanje je najhujši sovražnik napredka. Slaba, pomanjkljiva ljudskošolska izobrazba je pa zarodišče poznejšega neznanja. Nič ne rečem preveč, če pravim: Skrbimo, da bodo na našem podeželju odlično urejene ljudske šole polne otrok, pa bo kmalu kmečki stan pomenil vse kaj drugega kot danes, pa bodo tudi naše kmetije vse drugače trdne kot so danes. Kajti temeljita ljudskošolska izobrazba je kakor svetilnik, ki razliva svojo svetlobo v vse človekovo bodoče življenje.

V interesu naših kmetij ne morem zardosti priporočati kmečkim staršem, naj cenijo osnovnošolsko izobrazbo kakor za-

služi. Naj otrok ne odtegujejo šoli, ampak naj nasprotno s šolo sodelujejo. Oče in mati, zanimajta se, česa se vajini otroci učijo v šoli, zanimajta se, ali so pridni in ali napredujejo. In če ne gre kaj prav, se ne postavite takoj proti šoli in učitelja, ampak s pametnim preudarkom poiščita pravo in pravično rešitev. Pokazalo se bo morda, da ni vsega kriva šola, ampak marsičesa tudi kmečki dom. Kadar se bosta pri nas na kmetih po besedah svetniškega škofa Slomška »šola in dom za roke držalac, bo zgrajen močan temelj za boljše čase naših kmetij, ki bo bolj trden ko železo in beton Dr. Ludvik Puš.

Kuhinja

Krompir z jabolki. Za tak krompir rabim 1 kg krompirja, tri četrti kg jabolk, eno debelo čebulo, žlico masti ali žlico po mleku pobrane smetane. Krompir olupim, zrežem na majhne kocke, operem in pristavim s toliko mrzle vode, da ta kocke komaj pokriva. Krompir pustim 10 minut vreti. Jabolka olupim, zrežem na rezine in potresem po krompirju. Jed pražim toliko časa, da se krompir in jabolka zmečajo. Nato osolim, zdrobim in zabelim z maščobo, v kateri sem zarumenila čebulo. Zabelo zmešam med jed in serviram.

Krompir s paradižnikom. Surov krompir olupim, narežem na rezine, operem in denem v kozico, v kateri sem na masti zarumenila sesekljano čebulo, zelen sesekljan peteršilj ter v zarumenenje pridelala par žlic pretlačenih kuhanih paradižnikov, par žlic smetane ali mleka. Jed osolim in s ščepom popra potresem. Potem zalijem z vodo samo v toliko, da ta jed pokriva. Kozico pokrijem in pražim 25—30 minut. Na mizo dam kot samostojno jed.

Domača lekarna

Za kožne bolezni, vodenico, zastajanje vode uživaj poleti špargeljne. Zenejo na vodo. Preveč špargeljna škoduje, ker se vna-ma lahko mehur.

Za hramorje, kožne bolezni, sapnikovo jetiko in kašelj uživaj lapuhov čaj in lapuhovo šlupo na kruhu. Lapuh izvleče vodo, zato ga pijejo in devajo obkladke za vodenico. Lapuhov obkladek odpre stare rane.

Jetra so se vnela. Stolci makovo seme, zmešaj z gartoženim oljem, namaži na platno in prilepi. Če ni še nebala bolečina, ko se je posušil obliži, naredi novega. Seveda je treba k zdravniku.

Jetra so zaprta. Kuhaj volovski jezik metliko in pelin, uživaj večkrat po žlici, na jetra devaj obkladke kremenjaka, zmešane-ga z žganjem.

PRAVNI NASVETI

Zavarovana in prodana uta. L. Š. V. Na travniku imate uto za hrambo sena, ki je zavarovana. To uto nameravate prodati. Vprašate, če preneha zavarovanje ob prodaji, čeprav novi lastnik ute ne bi takoj prestavil na svoj svet. — Zavarovalno razmerje ugasne, ko se stvar izloči iz prodajalčeve hrambe. Dokler bo uta stala na vašem svetu, ostane torej zavarovana. Ko bo pa kupec uto prevzel in prestavil na svoj svet, bo zavarovalna pogodba sama od sebe prenehala. Zavarovalnici pa morate plačati premijo do konca tiste zavarovalne dobe, ko je zvedela za spremembo hrambe. Če danes uto prodaste, morate plačati premijo do konca tistega leta, v katerem bo uta od kupca prevzeta in bo o tej spremembi zavarovalnica obveščena. Če bi pozabili obvestiti zavarovalnico o izvršeni prodaji in izvršenem prevzemu, bi morali plačati zavarovalnino še za nadaljnje leto.

Odpoved zakupne pogodbe. M. B. Z. Zakupne pogodbe se lahko odpovedo le v tistem roku, katerega so stranke kot odpovedni rok v zakupni pogodbi določile. Če take pogodbe bodisi ustmene ali pismene ni bilo, potem je treba odpovedati v času, ki je določen po posebnih o tem izdanih predpisih, ali pa po dotičnih običajih kraja. V tem primeru mora biti dana odpoved pred potekom dobe, do katere se sme dati odpoved. Na oglasnih deskah okrajnih sodišč morajo biti nabitna navodila o odpovednih rokih, ki veljajo v dotičnem kraju. Če pa takih posebnih rokov ni, potem se morajo zakupi odpovedati na šest mesecev, preden se mora zakupna stvar izročiti ali prevzeti.

Neizplačana mezda. L. A. Š. Z drugimi delavci vred sta bili najeti od Nemcev in ste delali na cesti, ki je sedaj, po odhodu Nemcev, v Ljubljanski pokrajini. Tedaj, ko bi se vam moral zasužek izplačati, so Nemci odšli. Vprašate, kdo vam je dolžan plačati zaslužek, ker cesta je tukaj. — Zadeva je zapletena. Predvsem je dolžan plačati tisti, ki koga za delo najame. Najeti ste bili od nemške uprave in se predvsem nanjo obrnite za plačilo. Svoj zahtevek stavite pri nemškem konzulatu v Ljubljani. — Če bi ostala ta pot brezuspešna, potem lahko tožite za plačilo tistega, v čigar korist je bilo delo izvršeno. Torej sedanjo upravo tiste ceste, kjer so bila dela izvršena. — Ker vas je precej prizadetih, vam svetujemo, da skupno uveljavite svojo zahtevo, bodisi pri enem ali drugem oblastvu, ne pa vsak zase, posamezno. Po našem mnenju boste mogli iz naslova obogatitve tožiti sedanjega lastnika ceste še tekom 30 let za povračilo koristi, ki jih je pridobila cesta z vašim delom.

Naročajte »DOMOLJUBA«